

Cinizem slovenskih kriminalistov

Irena Gorenak, Univerza v Mariboru, Fakulteta za logistiko, Celje-Krško

Povzetek

Namen

Avtorica v prispevku proučuje cinizem. Poseben poudarek je na proučevanju cinizma med pripadniki policijskih organizacij. Cilj raziskave, ki je bila opravljena med slovenskimi kriminalisti je bil ugotoviti intenzivnost cinizma, povezanost med posameznimi oblikami cinizma in nekaterimi demografskimi dejavniki kriminalistov ter primerjava stopnje cinizma med kriminalisti ter uniformiranimi policisti.

Metodologija

Uporabljeni so podatki pridobljeni v širši raziskavi med slovenskimi kriminalisti. Pri raziskavi je bilo uporabljeno neeksperimentalno raziskovanje, metoda dela je bila terenska študija, raziskovalna tehnika pa anketni vprašalnik. Zbrani podatki so bili obdelani s pomočjo opisne statistike, faktorske analize, analize variance in korelacijske analize.

Ugotovitve

Rezultati raziskave na vzorcu slovenskih kriminalistov so pokazali podobne rezultate, kot raziskave drugih, tako tujih kot domačih, raziskovalcev. Ugotovljeno je bilo, da je stopnja cinizma med kriminalisti sicer nekoliko nižja kot pri uniformiranih policistih, a še vedno nadpovprečna, da obstaja povezanost med posameznimi oblikami cinizma ter nekaterimi demografskimi dejavniki kriminalistov.

Omejitve/uporabnost raziskave

Raziskava predstavlja intenzivnost in oblike cinizma med slovenskimi kriminalisti v času izvajanja raziskave. Na intenzivnost policijskega cinizma vplivajo različni dejavniki v organizaciji, v njenem okolju kot tudi kariera posameznika, zato bi bilo zanimivo proučiti tudi vpliv posameznih dejavnikov na intenzivnost cinizma med slovenskimi kriminalisti in policisti.

Izvirnost/pomembnost prispevka

Intenzivnost cinizma pri slovenskih kriminalistih je primerljiva z intenzivnostjo cinizma pri uniformiranih policistih. Za uspešno upravljanje cinizma je pomembna vloga vodij, ki morajo biti pošteni, pravični, pogumni, lojalni organizaciji, zanje mora biti značilna visoka stopnja integritete in empatije – morajo biti vredni zaupanja svojih sodelavcev. Za vodilne v policijski organizaciji so ugotovitve pomembne z vidika enotnega obravnavanja pomembnosti tako uniformiranega kot kriminalističnega dela policijske organizacije.

Ključne besede: cinizem, policijski cinizem, policija, kriminalisti

1 Temeljne značilnosti cinizma

Razvoj klasičnega koncepta cinizma ima svoje korenine v Durkheimovem delu Samomor (1951; v O'Connell, Holzman in Armandi, 1986), natančneje v klasičnem konceptu anomije, pravi Merton (1957; v O'Connell in sodelavci, 1986), ki je na podlagi Durkheimovega dela prikazal, kako socialna struktura v različnih okoliščinah ustvarja podlage za anomijo in deviantno obnašanje. S proučevanjem cinizma so se ukvarjali različni avtorji, tako Niederhoffer (1967; v Pagon, 1993) ugotavlja, da je cinizem stališče, za katerega so značilni trije elementi:

občutja sovraštva, zavisti in nezaupanja; nezmožnost odkrito izraziti ta občutja do tistih posameznikov ali struktur, ki so jih povzročili in neprestano doživljanje nemočne jeze oziroma nasprotovanja. Behrend (1980; v Graves, 1996) definira cinizem kot naravnost posameznika, ki je pogojena z nezaupanjem v človeka in njegova ravnanja. Sloterdijk (2003:243) pa trdi, da »je cinizem razsvetljena lažna zavest – nesrečna zavest v modernizirani obliki«.

In kdo je cinik? Cinik je oseba, čigar pogled na življenje je postal »temen«, je pesimist in se nenehno pritožuje. V veliki večini primerov opravi le malo dela, če sploh kaj. Njegova prisotnost v skupini ali organizaciji pa vedno znova prinaša težave, navajajo v New York City Police Department (1979). »Antika pozna cinika kot samotarskega čudaka in kot provocirajočega samosvojega moralista«, navaja Sloterdijk (2003:23) in ugotavlja, »da se danes cinik pojavlja kot masovna figura: povprečen socialni karakter v privzdignjeni nadgradnji«. Isti avtor tudi ugotavlja, da lahko »cinika razumemo kot skrajnega melanholika, ki lahko obvladuje svoje depresivne simptome in ostane deloma delovno sposoben«. Cinika opisuje kot osebo, ki ji ponudiš prst in te zgrabi za celo roko. Po njegovem mnenju »se cinično mišljenje lahko pojavi samo tam, kjer sta na stvari možna dva pogleda, uradni in neuradni, zakriti in goli, eden s stališča junaka drugi s stališča komornega strežaja« (prav tam: 244). Hkrati pa pravi, »da je bistveno, da ugotovimo, zakaj cinizem prav z naravno nujnostjo sodi k poklicnim tveganjem in poklicnim deformacijam teh« (prav tam: 337). Med primarne cinizme šteje vojaški, državni, seksualni, medicinski, religiozni cinizem in cinizem vrednosti.

V delovnem okolju Merton (1957; v O'Connell in sodelavci, 1986) razlikuje med dvema oblikama cinizma. Prvo obliko imenuje organizacijski cinizem, ki predstavlja nasprotovanje oziroma nezaupanje do organizacije in njenih pravil, drugo obliko pa imenuje delovni cinizem, kjer gre za nasprotovanje oziroma nezaupanje do delovnih nalog.

Temeljne značilnosti cinizma so torej občutki sovraštva, zavisti in nezaupanja; nezmožnost odkritega izražanja teh občutkov do posameznikov ali struktur, ki so jih povzročili in neprestano doživljanje jeze oziroma nasprotovanja. Praviloma gre za nasprotovanje oziroma nezaupanje do organizacije in njenih pravil, kar imenujemo organizacijski cinizem in za nasprotovanje in nezaupanje do delovnih nalog, kar imenujemo delovni cinizem.

2 Policijski cinizem

S proučevanjem policijskega cinizma se je ukvarjalo več avtorjev. V nadaljevanju predstavljamo ugotovitve nekaterih. Chandler in Jones (1979) opisujeta policijski cinizem kot: odnos do javnosti, odnos do policijske organizacije, policistov odnos do dela, policistov odnos do solidarnosti s skupnostjo in odnos do usposabljanja in izobraževanja za policijski poklic. Niederhoffer (1967; v Pagon, 1993) opisuje policijski cinizem kot pojav, ki temelji na čustvih, kot so zamerljivost, odtujenost in sovraštvo do policijske organizacije. Graves (1996) pravi, da je policijski cinizem pesimistično in sumničavo gledanje na družbo in posameznike, ter da je cinizem antiteza idealizma, resnice in pravice, torej vrednot, ki jih policisti sicer načeloma spoštujejo. Caplan (2003:304) trdi, da »je cinizem progresivno se razvijajoča karakteristika tudi najbolj idealističnega policista« in pravi, da je policijski cinizem stranski produkt anomalije v posameznikovi socialni strukturi. Niederhoffer (1969) in Graves (1996) govorita o tem, da policisti postanejo cinični, ko izgubijo zaupanje v pravne predpise in družbo, hkrati izgubijo tudi samospoštovanje. Walsh (1970) ugotavlja, da se policijski cinizem povezuje tudi z negativnim odnosom policistov do pripadnikov etičnih manjšin. Pearlin in Schooler (1978) pa ugotavljata, da je policijski cinizem posledičen pojav prilagajanja zahtevnosti policijskega poklica.

2.1 Oblike policijskega cinizma

V delovnem okolju ločimo dve obliki cinizma.

- organizacijski cinizem, ki predstavlja nasprotovanje oziroma nezaupanje do organizacije in njenih pravil,
- delovni cinizem, kjer gre za nasprotovanje oziroma nezaupanje do delovnih nalog.

Osnovno delitev policijskega cinizma na organizacijski in delovni cinizem so opredelili O'Connell in sodelavci (1986), ki ugotavljajo, da se organizacijski cinizem kaže v podcenjevalnem nezaupanju do policijske organizacije, delovni cinizem pa se kaže v izgubi spoštovanja in ponosa do policijske organizacije. Opredelili so tudi štiri tipe posameznikov z različnimi stopnjami cinizma in sicer:

- Konformisti – nizek delovni in organizacijski cinizem (so zelo predani tako organizaciji kot svojemu poklicu)
- Inovatorji – visok organizacijski in nizek delovni cinizem (zavračajo obstoječe policijske organizacije, verjamejo pa v potrebo po poštemem opravljanju policijskega poklica)
- Ritualisti – nizek organizacijski in visok delovni cinizem (imajo veliko spoštovanje do svoje organizacije ter njenih pravil in postopkov, kljub temu pa ne verjamejo v cilje organizacije)
- Uporniki in samozaščitniki – visok organizacijski in delovni cinizem (samozaščitniki nič ne tvegajo, naredijo zelo malo, predvsem pa se ukvarjajo z zaščito samega sebe, uporniki pa se upirajo tako sprejetim načinom opravljanja policijskega dela kakor tudi ciljem in vrednotam policijskega dela).

Nekoliko širšo opredelitev policijskega cinizma so predstavili Crank, Culbertson, Poole in Regoli (1987), ki policijski cinizem delijo na cinizem do policijske organizacije, cinizem do zunanjih dejavnikov in cinizem glede predanosti poklicu. Regoli, Crank in Rivera (1990) pa delijo policijski cinizem na cinizem do policijskih predstojnikov, cinizem do pravil in predpisov, ki urejajo vedenje policistov pri njihovem delu, cinizem do pravnega sistema, ki omejuje policijske aktivnosti in cinizem glede spoštovanja policije s strani javnosti - občanov in medijev.

2.2 Vzroki in posledice policijskega cinizma

Policijski cinizem ni nikakršen moderen fenomen, saj je cinizem zaznamoval policijo že v preteklosti. Že med francosko revolucijo je minister za policijo ugotovil, da je z nekaj izjemami svet sestavljen iz podležev, hipokratov in parazitov, ugotavlja Niederhoffer (1969). Vzroke policijskega cinizma lahko najdemo v tradicionalnem paravojaškem modelu organiziranosti in opravljanja policijskega dela. Lahko jih najdemo tudi v osebnih značilnostih policistov. Na intenzivnost policijskega cinizma pa vplivajo dolžina delovne dobe, velikost policijske organizacije, stopnja policistove kariere, vrsta in organiziranost dela, ki ga policist opravlja in drugo, pravi Pagon (1993).

Skolnick (1966) in Albanese (1999) ugotavljata, da cinizem ni osebna lastnost ljudi, ki se odločijo za poklic policista. Poklicna stagnacija, delovne razmere in izguba zaupanja v predpise in javnost so primarni vzroki policijskega cinizma. Podobnega mnenja je Graves (1996) saj pravi, da policijski cinizem povečuje delovne razmere policistov, pogosto slabi in neučinkoviti zakoni ter delovna stagnacija. Obdobje uvajanja v policijsko delo, je kritično obdobje razvoja policijskega cinizma, meni Sayles (1999). V tem obdobju se razvija »policijska osebnost posameznika«, pogosto pogojena z občutki nerazumevanja za policijsko delo in nevarnosti pri delu, kar pa v posameznem policistu pospešuje razvoj socialne izolacije in cinizma.

V nadaljevanju predstavljamo stališča nekaterih avtorjev o dejavnikih, ki določajo v kolikšni meri in na kakšen način bo nek vzrok privedel do konkretne oblike cinizma.

- Rang oziroma stopnja v policistovi delovni karieri je prvi tak dejavnik. Policisti z višjim rangom so praviloma manj cinični kot policisti z nižjim rangom trdijo Hou, Miracle, Poole, in Regoli, (1983) ter Anson, Mann in Sherman (1986). Ugotovitve tudi kažejo, da so najbolj cinični dobro izobraženi policisti in slabo izobraženi policijski vodje.
- Dolžina delovnega staža je naslednji dejavnik. Niederhoffer (1967; v Pagon, 1993) pravi, da na začetku policijskega dela nivo cinizma hitro narašča, nato narašča zmerno z dolžino delovnega staža, nakar doseže vrhunec med petim in desetim letom dela v policiji. Nato prične rahlo usihati, vendar ne pade pod začetni nivo. Langworthy (1987) meni, da cinizem bliskovito naraste nekaj mesecev po vstopu v policijo. Po mnenju Cranka in sodelavcev (1987) cinizem med policijskimi šefi dosega vrhunec med drugim in četrtem letom opravljanja policijskih nalog, nato pa se zmanjšuje. To potrjujejo tudi raziskave Ansona in sodelavcev (1986) ki pravijo, da z leti stopnja policijskega cinizma pada.
- Velikost organizacije je naslednji dejavnik, ki povzroča policijski cinizem. Crank in sodelavci (1987) navajajo, da večja kot je policijska organizacija, več organizacijskega cinizma lahko pričakujemo pri zaposlenih.
- Tudi okolje sodi med dejavnike vzrokov policijskega cinizma. Hou s sodelavci (1983) je ugotovil, da so podeželski policisti manj cinični od mestnih kolegov.
- Vrsta in organiziranost dela, ki ga policisti opravljajo je naslednji dejavnik. O'Connell in sodelavci (1986) so ugotovili, da zaželenost in kompleksnost dela policistov, izmensko delo in delovno območje vplivajo na delovni cinizem, ne pa na organizacijski cinizem. Bolj kot je delovna zadolžitev pri policistih zaželena, manj so cinični do svojega dela. Zanimiva je tudi ugotovitev, da policisti za nezaželeno in izmensko delo niso krivili policijske organizacije temveč naravo dela, zato je v takih primerih narasel njihov cinizem do policijskega dela.
- Medkulturne razlike predstavljajo dejavnik, ki vpliva na policijski cinizem in je po mnenju Pagona (1993) slabo raziskan.

Policijski cinizem ima nedvoumno tudi posledice, v nadaljevanju predstavljamo nekatere, ki so jih proučevali različni avtorji.

- Zadovoljstvo pri delu so raziskovali (Lester, Butler, Dalley, Lewis, Swanton, 1982; Lester, 1982; Lester, 1984 in Lester, 1987; v Pagon, 1993) in potrjujejo povezanost med cinizmom in zadovoljstvom pri delu. Gre za negativno povezanost, to pomeni, da so bolj cinični policisti manj zadovoljni z vsemi vidiki zadovoljstva pri delu. Regoli in sodelavci (1990) so ugotovili, da je zadovoljstvo z delom negativno povezano s cinizmom do policijskih šefov in s cinizmom do pravil in predpisov, ni pa povezano s cinizmom do pravnega sistema in s cinizmom glede spoštovanja policije s strani javnosti.
- Povečevanje stresa. Čeprav bi pričakovali, da bodo bolj cinični policisti doživljali manj stresa, pa Violanti, Marshall in Howe (1985) ugotavljajo, da cinizem ne blaži stresa temveč ga celo povečuje. Bolj cinični policisti torej ne rešujejo problema stresa, temveč si nakopljejo še več težav, povezanih s tem.
- Pojav alkoholizma je tudi povezan s cinizmom ugotavljajo Violanti, Marshall in Howe (1985). Ta povezanost naj bi bila soodvisna od drugih dejavnikov, kot so zahteve poklica in stres. Sam cinizem naj bi v kombinaciji z zahtevami poklica in stresom najmanj vplival na pojav alkoholizma med policisti. Isti avtorji ugotavljajo, da cinizem

vpliva na alkoholizem zlasti posredno, tako, da povečuje stres, ki pa neposredno vpliva na alkoholizem.

- Slabi medsebojni odnosi v službenem in domačem okolju. Cinizem negativno vpliva na odnose med policisti in njihovimi predpostavljenimi ter na odnose z javnostmi, ne vpliva pa na medsebojne odnose med policisti. Cinizem vpliva na število sporov policistov in državljanov, nima pa nobenega vpliva na število prijetih storilcev kaznivih dejanj ali prekrškov, ugotavljajo Regoli in sodelavci (1990).
- Porast nezaupanja do soljudi, umik iz družbe oziroma izolacija in izguba pripadnosti vrednotam, ki so jih vodile k odločitvi za poklic policista povzročajo različne in pogoste delovne situacije v katerih se znajdejo policisti, ugotavlja Graves (1996).

2.3 Ukrepi za preprečevanje vzrokov policijskega cinizma

Policijskega cinizma ne moremo preprečiti, temveč ga lahko samo zmanjšamo, kar dosežemo na ta način, da omilimo vzroke za njegov nastanek, oziroma si z določenimi ukrepi prizadevamo zniževati policijski cinizem.

Po mnenju nekaterih avtorjev (Regoli, Poole in Hou, 1981; Crank in sodelavci, 1987 in Langworthy, 1987) je policijski profesionalizem najpomembnejši pri zmanjševanju policijskega cinizma. Po mnenju Regolija in sodelavcev (1981) policijski profesionalizem privede do boljšega razumevanja in boljšega opravljanja policijskega dela, poveča tudi doveznost za probleme policijskega dela, izboljša komunikacije na vseh ravneh ter povzroča večjo predanost posameznikov poklicu. Pagon (1993) pa dodaja, da profesionalizacija policije in policijskega poklica nujno zahteva spremembe v njeni organiziranosti. Isti avtor govori o več ukrepih na ravni kadrovskega managementa, s katerimi je mogoče zmanjševati policijski cinizem. Deli jih na ukrepe kadrovskega managementa ob sprejemu kadrov v policijo in na ukrepe kadrovskega managementa pri vodenju policijskih organizacij. Po njegovem mnenju so ustrezno izbrani kadri za vstop v policijo kot tudi ustrezno izbrani kadri za najodgovornejša mesta v policiji, pravi odgovor za zmanjšanje cinizma v policiji. Isti avtor govori tudi o ukrepih na ravni osebne odgovornosti in moralnih vrednot, s katerimi je mogoče zmanjševati policijski cinizem. V tem kontekstu govori o anomiji, do katere pride, kadar v policijski organizaciji obstajajo dvojni kriteriji.

2.4 Pregled nekaterih raziskav policijskega cinizma

Različni avtorji tako, tuji kot domači, so proučevali policijski cinizem. V Tabeli 1 predstavljamo nekatere izmed njih.

V domačem okolju sta Pagon in Lobnikar proučevala tako stopnjo kot oblike cinizma. Identificirala sta štiri oblike policijskega cinizma:

- cinizem do policijskih vodij,
- cinizem do skupnosti, kjer policisti opravljajo svoje delo,
- cinizem do delovnih pravil in postopkov, ki jih morajo upoštevati policisti ter
- cinizem do pravil in predpisov, ki določajo način policijskega dela.

Njune ugotovitve bomo primerjali z ugotovitvami naše raziskave v nadaljevanju.

Tabela 1: Predstavitev raziskav policijskega cinizma nekaterih tujih avtorjev

Avtor in leto	Vzorec policistov in država	Proučevanje	Ugotovitev
Regoli in sodelavci (1981)	325 Tajvan	Povezanost med policijskim profesionalizmom in policijskim cinizmom.	Pripadnost policijskemu delu, kot del policijskega profesionalizma se povezuje s policijskim cinizmom.
Lester (1979)	29 - ZDA	Cinizem in zadovoljstvo z delom	Tisti policisti, pri katerih je stopnja cinizma do dela višja, so manj zadovoljni s svojim delom.
Lester in sodelavci (1982)	41 - VB, 46 - Avstralija in 39 - Kanada		
Singer in sodelavci (1984)	45 policistov začetnikov 46 policistov z daljšim delovnim stažem na Novi Zelandiji	Delovni staž in cinizem	Policisti z daljšim delovnim stažem izražajo višjo stopnjo cinizma.
Violanti in sodelavci (1985)	500 policistov	Čustvena stabilnost policistov, cinizem, uživanje alkohola in stres	Policijski cinizem vpliva na stres ter na prekomerno uživanje alkohola.
Regoli, Crank in Culbertson (1989)	Policijski vodje	Povezanost med cinizmom policijskih vodij in njihovim zadovoljstvom pri delu	Manj cinični policijski vodje so bolj zadovoljni z delom.
Regoli in sodelavci (1990)	Policisti	Cinizem in medsebojni odnosi	Policisti z višjo stopnjo cinizma imajo slabše medsebojne delovne odnose in so manj zadovoljni z delom.
Pagon in Lobnikar (1995)	93 aktivnih in nekdanjih policistk v Sloveniji	Spolno nadlegovanje v slovenski policiji	Spolno nadlegovanje vseh vrst prispeva k pojavi organizacijskega cinizma, delno pa tudi k pojavi cinizma do okolja.
Bennett in Schmitt (2002)	226 - Trinida in Tobago, 321 - Jamajka in 103 - Barbados Skupno 650 policistov	Stopnja cinizma	Povprečna ocenjena vrednost cinizma - 3,89. Policisti, ki imajo slabše odnose s prebivalci skupnosti, so bistveno bolj cinični.
Pagon in Lobnikar (2003)	124 policijskih managerjev v Sloveniji	Povezanost policijskega cinizma ter percepcije o negativnem vplivu agresivnega vedenja in nasilja na rezultate dela.	Preko 70 % policijskih managerjev je izrazilo nadpovprečno stopnjo cinizma; pojasnjeno 52,42 % celotne variance policijskega cinizma.
Lobnikar in Pagon (2005)	541 policistov in policijskih managerjev v Sloveniji	Stopnja in narava policijskega cinizma v Sloveniji	Policisti, ki na delovnem mestu doživljajo višjo stopnjo socialnega spodkopavanja, so bolj cinični. Policisti, ki na delovnem mestu doživljajo več socialne opore so manj cinični.

2.5 Povzetek ugotovitev

Temeljne značilnosti cinizma so torej občutki sovraštva, zavisti in nezaupanja; nezmožnost odkritega izražanja teh občutkov do posameznikov ali struktur, ki so jih povzročili in neprestano doživljanje jeze oziroma nasprotovanja. Praviloma gre za nasprotovanje oziroma nezaupanje do organizacije in njenih pravil, kar imenujemo organizacijski cinizem in za nasprotovanje in nezaupanje do delovnih nalog, kar imenujemo delovni cinizem.

Glede na naravo policijskega dela je za policijske organizacije značilen policijski cinizem. Gre za pesimistično in sumničavo gledanje na družbo in posameznike. Cinični policisti v vsakem posamezniku vidijo le najslabše. V okviru policijskega cinizma ločimo cinizem do policijskih vodij, cinizem do skupnosti, kjer policisti opravljajo svoje delo, cinizem do delovnih pravil in postopkov, ki jih morajo policisti upoštevati in cinizem do pravil in predpisov, ki določajo način policijskega dela.

Vzroke policijskega cinizma lahko najdemo v tradicionalnem paravojaškem modelu organiziranosti, opravljanja policijskega dela, poklicni stagnaciji, delovnih razmerah, v izgubi zaupanja v predpise in javnost, delno pa tudi v osebnih značilnostih policistov. Na intenzivnost policijskega cinizma vplivajo dolžina delovne dobe, velikost policijske organizacije, stopnja policistove kariere ter vrsta in organiziranost dela, ki ga policist opravlja.

Posledice policijskega cinizma so vidne pri stopnji zadovoljstva policistov pri delu, povečevanju stresa, pojavu alkoholizma, slabih medsebojnih odnosih v službenem in domačem okolju, porastu nezaupanja do soljudi, izgubi pripadnosti vrednotam ter izolaciji.

3 Vzorec, metoda in opis uporabljenega instrumentarija

V prispevku uporabljamo podatke pridobljene v okviru širše študije izvedene v letu 2006.

3.1 Vzorec

V vzorec smo zajeli vseh 338 kriminalistov, ki delajo na področju splošne in gospodarske kriminalitete na policijskih upravah v Sloveniji. Vrnjenih smo dobili 179 vprašalnikov, kar predstavlja 52,96 % v raziskavo zajetih kriminalistov, med njimi je bilo 50,3 % anketirancev s področja splošne kriminalitete in 49,7 % anketirancev s področja gospodarske kriminalitete. Med anketiranci je bilo 80,6 % moških in 19,4 % žensk, stari so bili 25 do 54 let; njihova povprečna starost je bila 36,9 let. Večina anketirancev je imela visoko strokovno izobrazbo (38,2 %), sledijo anketiranci z višjo izobrazbo (27,7 %), univerzitetno izobrazbo ali več je imelo 25,4 % anketirancev in le 8,7 % anketirancev je imelo srednješolsko izobrazbo. V povprečju so imeli anketiranci 14,8 let delovne dobe v policiji in 7,1 leto delovne dobe na trenutnem delovnem mestu. Nekaj manj kot polovica anketirancev (45,4 %) je izobrazbo za poklic kriminalista pridobila s šolanjem v kadetnici ali nekdanji policijski šoli, preostali anketiranci (54,6 %) pa so zaključili druge srednje šole in poklic kriminalista pridobili z različnimi oblikami tečajev in prekvalifikacij (8,7 % program prekvalifikacije po končani štiriletni srednji šoli, 36 % kriminalistični tečaj in 9,9 % tečaj za policijska pooblastila). Med anketiranci se jih 33,3 % izobražuje, saj želijo pridobiti višjo stopnjo izobrazbe preostalih 66,7 % pa se ne izobražuje.

3.2 Uporabljene metode

Uporabili smo neeksperimentalno raziskovanje. Metoda zbiranja podatkov je bila terenska študija, tehnika pa anketni vprašalnik. Tako zbrane podatke smo obdelali z uporabo: opisne statistike, factorske analize, korelacijske analize in analize variance.

3.3 Opis instrumentarija

Za merjenje cinizma med kriminalisti smo prilagodili vprašalnik, ki ga je v sklopu raziskovanja nasilja in agresivnega vedenja uporabil Lobnikar (2004) in je obsegal šestnajst trditev. Lestvico policijskega cinizma, ki je sestavljena iz šestnajstih trditev, so sestavili Regoli in sodelavci (1990), v slovenski policiji pa jo je prvič uporabil Pagon (1993), ki jo je tudi prevedel in priredil.

4 Predstavitev rezultatov raziskave

Faktorska analiza je pokazala, da smo dobili štiri smiselne sklope trditev, s katerimi smo skupaj pojasnili 62,58 % variabilnosti cinizma. V prvi faktor, s katerim smo pojasnili 31,74 % variabilnosti, so se uvrstile spremenljivke, ki opisujejo odnos kriminalistov do skupnosti, zato smo ta faktor poimenovali: »**Cinizem do skupnosti**«. V drugi faktor, s katerim smo pojasnili 14,21 % variabilnosti, so se uvrstile spremenljivke, ki opisujejo odnos kriminalistov do vodij, zato smo ta faktor poimenovali: »**Cinizem do vodij**«. V tretji faktor, s katerim smo pojasnili 9,30 % variabilnosti, so se uvrstile spremenljivke, ki opisujejo odnos kriminalistov do dela in postopkov, zato smo ta faktor poimenovali: »**Delovno postopkovni cinizem**«. V četrti faktor, s katerim smo pojasnili 7,33 % variabilnosti, so se uvrstile spremenljivke, ki opisujejo odnos kriminalistov do pravil predpisov, zato smo ta faktor poimenovali: »**Cinizem do pravil in predpisov**«. Rezultate faktorske analize cinizma prikazujemo v Tabeli 2.

V nadaljevanju bomo vsakega od faktorjev obravnavali kot samostojno spremenljivko. Najprej pa predstavljamo podatke o skupni stopnji cinizma med slovenskimi kriminalisti in po posameznih oblikah. Rezultate prikazujemo v Tabeli 3.

Tabela 2: Rezultati faktorske analize cinizma

SPREMENLJIVKE	FAKTORJI			
	1	2	3	4
Ljudje imajo do kriminalistične policije sedaj mnogo bolj odklonilen odnos, kot kadarkoli prej.	,915			
V zadnjih letih je ugled kriminalistične policije med ljudmi padel.	,900			
Mnogi občani imajo o kriminalistih slabo mnenje.	,784			
Nove spremembe in reforme slabijo ugled kriminalistične policije.	,475			
Odgovorni ljudje v kriminalistični policiji, kot kaže nimajo pravega spoštovanja do kriminalistov, ki navsezadnje opravljajo temeljno kriminalistično delo.		-,873		
Odgovornim v kriminalistični policiji gre predvsem za to, da poskrbijo sami zase in jih ne zanima, kaj se dogaja z ostalimi.		-,839		
Glavni problem v kriminalistični policiji je ta, da tisti, ki o stvareh odločajo, sploh ne razumejo, s čim se povprečen kriminalist vsak dan srečuje.		-,813		
Napredovanje v kriminalistični policiji je bolj odvisno od tega, koga poznaš, kot pa kaj znaš.		-,781		
Pravila po katerih naj bi se v kriminalistični policiji ravnali, niso povsem jasna.		-,523		
Storilce bi bilo po prijemu potrebno pogosteje pridržati do obravnave na sodišču, kadar kriminalistična policija meni, da je to potrebno.			,916	
Kriminalistični policiji je potrebno dati več pooblastil za prisluškovanje in snemanje telefonskih razgovorov, kadar meni, da je to potrebno.			,848	
Sodišča in zakoni dajejo storilcem toliko pravic, da je zelo težko vzdrževati red.			,520	
Kadar kriminalisti nastopajo na sodišču kot priče, jih pogosto obravnavajo enako kot kriminalce.			,353	
Pravila in predpisi niso dovolj jasni, da bi lahko vedeli, kaj smemo in česa ne smemo storiti pri svojem delu.				,727
Mnogi od zakonov oziroma predpisov, katerih izvajanje naj bi zagotovila kriminalistična policija, so dokaj nesmiselni.				,647
Navodila, ki mi jih dajejo predpostavljene, so pogosto dvoumna ali pa celo nasprotujoča.				,587
% pojasnjene variance	31,74	14,21	9,30	7,33
	%	%	%	%

Tabela 3: Stopnja cinizma

SPREMENLJIVKA	Srednja vrednost	Standardni odklon
Cinizem do skupnosti	3,38	0,77
Cinizem do vodij	3,70	0,75
Delovno postopkovni cinizem	3,47	0,78
Cinizem do pravil in predpisov	3,05	0,83
Povprečna skupna stopnja cinizma	3,41	0,55

Ugotovimo lahko, da je stopnja cinizma slovenskih kriminalistov visoka. Najvišja je stopnja cinizma do vodij (3,70), sledi delovno postopkovni cinizem (3,47), nekoliko nižja je stopnja cinizma do skupnosti (3,38) in najnižja, a še vedno visoka, je stopnja cinizma do pravil in predpisov (3,05). Ugotovili smo tudi, da je povprečna skupna stopnja cinizma kriminalistov 3,41.

4.1 Povezanost med starostjo, stopnjo izobrazbe in oblikami cinizma

V nadaljevanju nas je zanimalo ali se starost anketirancev, njihova izobrazba, njihov čas dela v policiji in njihov čas dela na sedanjem delovnem mestu povezujejo s posameznimi dejavniki cinizma. S pomočjo korelacijske analize (Pearsonov korelacijski koeficient) smo ugotovili, da se starejši anketiranci bolj pogosto opredeljujejo do delovno postopkovnega cinizma, kot mlajši anketiranci ($r=0,235$, $p=0,01$), torej so bolj cinični do kriminalističnega dela in postopkov.

Ugotovili smo tudi da se anketiranci, ki imajo višjo stopnjo izobrazbe manj pogosto opredeljujejo do delovno postopkovnega cinizma, kot tisti anketiranci, ki imajo nižjo stopnjo izobrazbe ($r=-0,187$, $p=0,01$), torej so manj cinični kar se tiče kriminalističnega dela in postopkov. V nadaljevanju smo s pomočjo korelacijske analize ugotovili, da med vsemi štirimi oblikami cinizma obstaja pozitivna povezanost. Rezultate prikazujemo v Tabeli 4.

Tabela 4: Povezanost med vsemi štirimi oblikami cinizma

	Cinizem do skupnosti	Cinizem do vodij	Delovno postopkovni cinizem	Cinizem do pravil in predpisov
Cinizem do skupnosti	1,000			
Cinizem do vodij	,367**	1,000		
Delovno postopkovni cinizem	,426**	,251**	1,000	
Cinizem do pravil in predpisov	,304**	,298**	,271**	1,000

** $p<0,01$; * $p<0,05$

V okviru cinizma smo ugotovili, da anketiranci, ki bolj pogosto poročajo o cinizmu do skupnosti, tudi bolj pogosto poročajo o cinizmu do vodij, delovno postopkovnem cinizmu ter cinizmu do pravil in predpisov. Anketiranci, ki bolj pogosto poročajo o cinizmu do vodij, tudi bolj pogosto poročajo o delovno postopkovnem cinizmu in cinizmu do pravil in predpisov. Anketiranci, ki bolj pogosto poročajo o delovno postopkovnem cinizmu, tudi bolj pogosto poročajo o cinizmu do pravil in predpisov.

4.2 Razlike glede na način kako so postali kriminalisti

Zanimalo nas je tudi ali obstajajo statistično pomembne razlike med posameznimi oblikami cinizma in načinom, kako so anketiranci postali kriminalisti. S pomočjo analize variance smo

ugotovili, da statistično pomembne razlike obstajajo pri dveh oblikah cinizma. Rezultate prikazujemo v Tabeli 5.

Tabela 5: Rezultati statistično pomembnih razlik med oblikami cinizma in načinom kako so anketiranci postali kriminalisti

SPREMENLJIVKA	F	p	SREDNJA VREDNOST	
Cinizem do vodij	3,438	0,010	Povprečna srednja vrednost	3,70
			kadetnica	3,69
			nekdanja policijska šola	3,97
			kandidat za policista	3,24
			kriminalistični tečaj	3,86
			tečaj za policijska pooblastila	3,35
Delovno postopkovni cinizem	3,828	0,005	Povprečna srednja vrednost	3,47
			kadetnica	3,23
			nekdanja policijska šola	3,67
			kandidat za policista	3,19
			kriminalistični tečaj	3,72
			tečaj za policijska pooblastila	3,37

Anketirani kriminalisti, ki so končali nekdanjo policijsko šolo ali kriminalistični tečaj, so se do »**Cinizma do vodij**« opredelili nadpovprečno, anketirani kriminalisti, ki so končali kadetnico, prekvalifikacijo ali tečaj za policijska pooblastila, so se do te oblike cinizma opredelili podpovprečno. Do »**Delovno postopkovnega cinizma**« so se anketirani kriminalisti, ki so končali kadetnico, prekvalifikacijo ali tečaj za policijska pooblastila, opredelili pod povprečjem, anketirani kriminalisti, ki so končali nekdanjo policijsko šolo ali kriminalistični tečaj pa so se do te oblike cinizma opredelili nad povprečjem.

4.3 Primerjava stopenj cinizma med kriminalisti in uniformiranimi policisti

Zanimalo nas je tudi ali se stopnja cinizma med kriminalisti in uniformiranimi policisti razlikuje, zato smo rezultate naše raziskave primerjali z rezultati raziskave, ki sta jo opravila Lobnikar in Pagon (2005). Primerjavo rezultatov obeh raziskav prikazujemo v Tabeli 6.

Tabela 6: Primerjava stopenj cinizma med policisti in policijskimi managerji ter kriminalisti

Spremenljivka	Srednja vrednost	
	Policisti in policijski managerji (2005)	Kriminalisti (2006)
Cinizem do skupnosti	3,83	3,38
Cinizem do vodij	3,93	3,70
Delovno postopkovni cinizem	3,94	3,46
Cinizem do pravil in predpisov	3,21	3,05
SKUPNA STOPNJA CINIZMA	3,72	3,41

Iz tabele lahko razberemo, da je stopnja cinizma kriminalistov nekoliko nižja od stopnje cinizma policistov in policijskih managerjev. Razloge za takšno ugotovitev lahko iščemo v časovnem razmiku opravljenih raziskav ter v strukturi anketirancev. V naši raziskavi so bili anketirani kriminalisti policijskih uprav, v raziskavi, ki sta jo opravila Lobnikar in Pagon (2005) pa so bili anketirani uniformirani policisti policijskih postaj in policijski managerji. Vsekakor pa lahko ugotovimo, da je stopnja cinizma tako pri uniformiranih policistih in policijskih managerjih kot pri kriminalistih nadpovprečna.

5 Zaključek

Rezultati raziskave na vzorcu slovenskih kriminalistov so pokazali podobne rezultate, kot raziskave drugih, tako tujih kot domačih, raziskovalci (npr. Regoli in sod., 1990; Lobnikar in Pagon, 2005), in sicer, da v okviru cinizma lahko opredelimo več različnih oblik cinizma. Podobno kot že omenjene raziskave smo tudi v tej raziskavi identificirali štiri oblike cinizma in sicer: cinizem do skupnosti, cinizem do vodij, delovno postopkovni cinizem in cinizem do pravil in predpisov ter ugotovili, da je stopnja cinizma med kriminalisti nadpovprečna, čeprav je nekoliko nižja kot pri uniformiranih policistih.

Ugotovitve naše raziskave, da so do dela in postopkov bolj cinični starejši kriminalisti in kriminalisti z nižjo stopnjo izobrazbe, lahko napotujejo vodilne v kriminalistični policiji, da je potrebno z različnimi organizacijskimi prijemi poskrbeti, da bo kriminalistom delo zanimivo, da bodo sproti seznanjeni z novostmi s področja stroke, da bodo o svojem delu dobili ustrezne povratne informacije, da jim bo omogočeno strokovno napredovanje.

Pomembna je ugotovitev, da so do vodij ter do dela in postopkov bolj cinični tisti kriminalisti, ki so končali nekdanjo policijsko šolo ali kriminalistični tečaj. Pri teh ugotovitvah je potrebno upoštevati dejstvo, da so tisti kriminalisti, ki so končali kriminalistični tečaj ali nekdanjo policijsko šolo, in na takšen način postali kriminalisti, po osnovni izobrazbi drugih poklicev. Mnogi so bili pred tem že zaposleni kje drugje, tako, da imajo tudi drugačne delovne izkušnje. V sami raziskavi sicer nismo ugotavljali vzrokov in motivov za odločitev za ta poklic, predvidevamo pa lahko, da so imeli o kriminalistični policiji in samem delu v kriminalistični policiji drugačno predstavo, ki pa ni skladna z realnostjo, ki so jo spoznali. Temu dejstvu lahko pripišemo tudi dokaj visoko stopnjo cinizma do vodij ter do dela in postopkov.

Kar nekako logična je tudi ugotovitev, da so tisti kriminalisti, ki so končali kadetnico, manj cinični do vodij ter do dela in postopkov lahko razumemo v kontekstu hierarhične organiziranosti kriminalistične policije in seveda v samem kontekstu kadetskega načina izobraževanja, ki so ga bili deležni v obdobju adolescence in je nedvomno vplival na oblikovanje pripadnosti poklicu, organizaciji in na samo subkulturo, katere del je tudi cinizem. Na podlagi te ugotovitve lahko priporočimo vodilnim v kriminalistični policiji, da temeljito in permanentno skrbijo za vzdrževanje in nadgradnjo medosebnih odnosov, krepitev samozavesti in strokovnosti kriminalistov ter si prizadevajo za krepitev kulture integritete organizacije.

Za policijski management in še zlasti za vodilne v kriminalistični policiji je zelo pomembno, da se zavedajo prisotnosti vseh vrst cinizma, ki je med seboj močno povezan. Prav tako je pomembno, da se policijski management zaveda dejstva, da policijskega cinizma ne moremo preprečiti, lahko ga samo zmanjšamo, tako, da omilimo vzroke za njegov nastanek, oziroma si z določenimi ukrepi prizadevamo zniževati policijski cinizem. Za uspešno upravljanje cinizma je zelo pomembna vloga vodij. Vodje morajo biti pošteni, pravični, pogumni, lojalni organizaciji, zanje mora biti značilna visoka stopnja integritete in empatije – morajo biti vredni zaupanja svojih sodelavcev.

Priporočljivo je permanentno meriti stopnjo cinizma, ugotavljati vzroke zanj ter na podlagi teh ugotovitev sprejemati določene ukrepe za zniževanje policijskega cinizma.

6 Literatura

- Albanese, J.S. (1999). *Criminal Justice*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Anson, R.H., Mann, J.D. in Sherman, D. (1986). Niederhoffer's Cynicism Scale: Reliability and Beyond. *Journal of Criminal Justice*, 14 (4), 295-305.
- Behrend, K.R. (1980). Police Cynicism: A Cancer in Law Enforcement? *FBI Law Enforcement Bulletin*, (August).
- Caplan, J. (2003). Police cynicism: police survival tool? *The Police Journal* (76), 304-313.

- Chandler, E.V., Jones, C.S. (1979). Cynicism – an Inevitability of Police Work? *Journal of Police Science and Administration*, 7 (1), 65-68.
- Crank, J.P., Culbertson, R.G., Poole, E.D. in Regoli, R.M. (1987). The Measurement of Cynicism Among Police Chiefs. *Journal of Criminal Justice*, 15 (1), 37-48.
- Durkheim, E. (1951). *Suicide: A study in sociology*. Glencoe: Free Press.
- Graves, W. (1996). »Police Cynicism: Causes and Cures«. *FBI Law Enforcement Bulletin* (Junij): 16-21. Internet: <http://gateway.proquest.umi.com>, dne 13. 09. 2004.
- Hou, C., Miracle, A., Poole, E., Regoli, R. (1983). Assessing Determinants of Police Cynicism in Taiwan. *Police Studies*, 5 (4), 3-7.
- Langworthy, R.H. (1987). Police Cynicism: What we know from the Niederhoffer Scale. *Journal of Criminal Justice*, 15 (1), 17-35.
- Lester, D. (1979). *A search for correlates of job satisfaction in police officers*. Cincinnati: Academy of Criminal Justice Sciences.
- Lester, D. (1982). Job Satisfaction, Cynicism, Education and Belief in an Internal Locus of Control in Police. *Psychological Reports*, 50 (3), 1214.
- Lester, D. (1984). Cynicism of Police and Job Satisfaction. *Psychological Reports*, 54 (2), 558.
- Lester, D. (1987). Correlates of Job Satisfaction in Police Officers. *Psychological Reports*, 60 (2), 550.
- Lester, D., Butler, A.J.P., Dalley, A.F., Lewis, T., Swanton, B. (1982). Job Satisfaction, Cynicism and Belief in an External Locus of Control: A Study of Police in Four Nations. *Police Studies*, 5 (2), 6-9.
- Lobnikar, B., Pagon, M. (2005). Stopnja in narava policijskega cinizma v Sloveniji. V: Meško, G., Pagon, M in Dobovšek, B. (ur.) *Izzivi sodobnega varstvoslovja*. Ljubljana : Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Lobnikar, B. (2004). Model upravljanja nasilja in agresivnega vedenja na delovnem mestu. *Doktorska disertacija*. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
- Merton, R.K. (1957). *Social theory and social structure*. Glencoe: Free Press.
- New York City Police Department (1979). *Police student's guide to social science*. NYCPD Police Academy.
- Niederhoffer, A. (1969). *Behind the Shield: The Police in Urban Society*. Garden City, NY: Anchor Books.
- O'Connell, B.J., Holzman, H. in Armandi, B.R. (1986). Police Cynicism and the Modes of Adaptation. *Journal of Police Science and Administration*, 14 (4), 307-313.
- Pagon, M. (1993). Policijski cinizem: Vzroki, značilnosti in posledice. Ljubljana: *Policija 13* (3-4), 389-403.
- Pagon, M., Lobnikar, B. (1995). Spolno nadlegovanje v slovenski policiji. *Zbornik strokovno znanstvenih razprav*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, 9, 217-240.
- Pagon, M., Lobnikar, B. (2003). Povezanost policijskega cinizma ter percepcije o negativnem vplivu agresivnega vedenja in nasilja na rezultate dela. V: Pagon, M. (ur.) *Četrtri slovenski Dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Pearlin, L., Schooler, C. (1978). The structure of coping. *J. Hlth & Soc. Beh.* 19 (1), 2-21.
- Regoli, R.M., Poole, E.D., Hou, C. (1981). The Effects of Professionalism on Cynicism Among Taiwanese Police. *Police Studies*, 4 (3), 67-72.
- Regoli, R.M., Crank, J.P., Culbertson, R. (1989). Police cynicism, job satisfaction, and work relations of police chiefs: An assessment of the influence of department size. *Sociological Focus*, 22, 161-171.
- Regoli, B., Crank, J.P., Rivera, G.F., Jr. (1990). The Construction and Implementation of an Alternative Measure of Police Cynicism. *Criminal Justice and Behavior*, 17 (4), 395-409.
- Sayles, S.L. (1999). Is There a Distinct Subculture in American Policing? In: Sewell, J.D. (ed.) *Controversial Issues in Policing*. Boston: Allyn and Bacon.
- Skolnick, J.H. (1966). *Justice without Trial: Law Enforcement in Democratic Society*. New York: John Wiley.

- Sloterdijk, P. (2003). *Kritika ciničnega uma*. Ljubljana: Študentska založba.
- Violanti, J.M., Marshall, J.R., Howe, B. (1985). Stress, Coping, and Alcohol Use: The Police Connection. *Journal of Police Science and Administration*, 13 (2), 106-110.
- Walsh, J.L. (1970). Professionalism and the police. *American Behavioral Scientists*, 13, 705-726.